

OLAF OLAFSSON

*De weg naar
San Martino*

'Olafsson is een meesterlijke poppenspeler die stevig aan de touwtjes van herinnering, verlangen en noodlot trekt.' – *Los Angeles Times*

Over het boek

Opgegroeid in een exclusieve kring van Britse expats in Florence in de jaren twintig, verrast Alice iedereen als ze trouwt met Claudio, de zoon van een kleine landeigenaar, en verhuist naar San Martino, een vervallen villa in Toscane. In hun nieuwe paradijs bouwen ze aan hun toekomst, ze knappen San Martino op en krijgen een zoon. Ze zijn gelukkig.

Naarmate de tijd verstrijkt begint Alice zich eenzaam te voelen en start ze een affaire met een jeugdliefde. Haar zoon wordt ernstig ziek en sterft terwijl zij bij haar minnaar is. Claudio vertrekt zonder afscheid te nemen, ontroostbaar door de dood van zijn zoon en het verraad van zijn vrouw.

Dan komt Kristín aan op San Martino; zij is op zoek naar een waardevol doek dat haar leermeester bij Alice verstoppt heeft, een doek waar ook de Duitsers naar op zoek zijn.

Op het moment dat de Duitsers aanvallen en de vrouwen geconfronteerd worden met de vernietiging van alles wat hun dierbaar is, moeten ze de gevolgen van de fouten uit hun verleden onder ogen zien.

De pers over de auteur/het boek

‘Een prachtig geschreven roman over liefde, verraad, verzoening en kunst.’ – *Booklist*

‘Meesterlijk beschrijft Olafsson de innerlijke wereld van deze vrouwen, en hij schetst een intens en complex portret van liefde en passie in actie, terwijl de aangrijpende beschrijving van het dagelijks leven in het door de oorlog verscheurde Italië diepte en kracht aan het verhaal geeft.’ – *Library Journal*

‘Een verbazingwekkend aangrijpend verhaal over twee vrouwen die allebei worstelen met verdriet en schuldgevoel terwijl hun leven ook in oorlogstijd verdergaat.’ – *The Boston Globe*

‘Een overweldigend verhaal over liefde geteisterd door de verschrikkingen van de oorlog, in het wonderschone Toscane van de jaren veertig.’ – *Publishers Weekly*

'*De weg naar San Martino* is een knap opgebouwd verhaal dat soepel tussen heden en verleden laveert, maar wat de roman van Olafsson zo fascinerend maakt is zijn empathie en compassie voor Alice Orsini, een vrouw die haar leven weer probeert op te bouwen in een door oorlog verwoest land.' – Ron Rash, bestsellerauteur van *Serena* en *The Cove*

Over de auteur

Olaf Olafsson (1962, Reykjavík) woont met vrouw en kinderen in New York en is naast schrijver executive vicepresident van Time Warner. Hij schreef eerder *De nacht in*, *De thuisreis* en *Vergiffenis*. Zijn werk is in meer dan veertien talen verschenen.

Wilt u op de hoogte worden gehouden van de romans en literaire thrillers van uitgeverij Signatuur? Meldt u zich dan aan voor de literaire nieuwsbrief via onze website www.uitgeverijsignatuur.nl.

Copyright © 2012 by Olaf Olafsson
Oorspronkelijke titel: Restoration
Oorspronkelijk verschenen bij HarperCollins Publishers, New York
Vertaald uit het Engels door Anne Jongeling
© 2013 Uitgeverij Signatuur, Utrecht en Anne Jongeling
Alle rechten voorbehouden.

Omslagontwerp: Wil Immink Design
Typografie: Pre Press Media Groep, Zeist

ISBN gebonden boek 978 90 5672 439 9

ISBN e-book 978 90 449 6662 6

NUR 302

MÍÐSTÓÐ ÍSLENSKRA BÓKMENNTA
ICELANDIC LITERATURE CENTER

Deze vertaling kwam mede tot stand dankzij een subsidie van
The Icelandic Literature Center.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

Olaf Olafsson

De weg naar San Martino

Vertaald door Anne Jongeling

SIGNATUUR

2013

Historische achtergrond

Begin 1943 raakte Mussolini zijn greep op Noord-Afrika kwijt. Nadat de geallieerden Tunis hadden ingenomen, wist het Achtste Leger, dat voornamelijk uit Britse troepen bestond, Libië te bereiken en op te rukken naar Tripoli. In juli gebruikten ze de stad als springplank voor de invasie van Sicilië en van daaruit verspreidden ze zich over het schiereiland, terwijl de Duitsers, die Mussolini en zijn fascistten te hulp wilden schieten, het noordelijke gedeelte van Italië, van de Alpen tot aan Rome, bezetten. De geallieerden trokken steeds verder op naar het noorden en dwongen de Duitsers en de fascistten hun territorium te verdedigen. De partizanen, die aan de zijde van de geallieerden stonden, doken overal in de door de fascistten bezette gebieden op, wat resulteerde in een bloedige burgeroorlog. Partizanen bestonden uit uiteenlopende groepen – republikeinen, communisten, monarchisten – die soms ook onderling slaags raakten. Andere groeperingen, die meer belangstelling hadden voor hun eigen gewin dan voor politiek, sloegen aan het roven en plunderen en liepen achter degenen aan die hun het meeste profijt boden.

Zelfs in afgelegen gebieden, zoals Val d'Orcia in het zuidelijkste puntje van Toscane, was het gedaan met de vrede. Partizanen beneden overspoelden dorpen en steden en hielden zich schuil op het platteland. Tevens waren er duizenden soldaten op de loop die aan de kampen van de asmogendheden waren ontsnapt – Britten, Amerikanen, Fransen, Joegoslaven en Polen. Sommigen sloten zich aan bij de partizanen, anderen probeerden zich te herenigen met hun troepenmachten in het zuiden. Ze zochten op elke denkbare plek naar voedsel, medische zorg en schuilplaatsen. De Duitsers kenden geen genade voor mensen die de geallieerden of de partizanen

steunden.

Dit verhaal speelt zich af op San Martino, een landgoed in Val d'Orcia, in de zomer van 1944.

I

... Ze zit op een lage stoel, de sieraden – haar parelketting, haar armband en haarspeld – heeft ze naast zich neergelegd. Het licht dat achter haar in een streep hoog op de muur valt, is zo fel dat het een glanzende weerkaatsing op haar vochtige haar en frêle schouders tovert. Ze is gekleed in een wit gewaad en haar huid is bleek. Haar lippen zijn licht geopend alsof ze op het punt staat iets te zeggen, maar aarzelt. Ze houdt haar blik afgewend, de ene wang is vrijwel onzichtbaar, de andere is half in een blauwige schaduw gehuld. Haar handen liggen in haar schoot. Haar blik is ondoorgrondelijk ...

Het schilderij (olieverf op doek – 97,8 cm bij 132,7 cm) staat nergens geregistreerd, maar het is waarschijnlijk gemaakt in de tijd dat Caravaggio onderdak had gevonden bij de familie Colonna, nadat hij Rome was ontvlucht na de dood van Ranuccio Tomassoni op 29 mei 1606. Het doet aan het portret van Maria Magdalena denken, ofschoon dit werk rijper oogt. Het is mogelijk dat de prostituee Anna Bianchini voor beide schilderijen model heeft gestaan, maar dat valt niet met zekerheid vast te stellen ...

Namens de National Gallery is het ons een eer en een genoegen om u, tezamen met een introduc e, uit te nodigen voor de onthulling van dit zeldzame kunstwerk, op 7 juni om 16.00 uur in de Central Hall. Na de ceremonie worden er hapjes en drankjes geserveerd.

Uitnodiging van de National Gallery
Londen, mei 1997

Ze laat de hand van de jongen los en rent naar het schuurtje om de verrekijker te halen. De zon staat hoog aan de hemel, de lucht is zwoel en het is rustig. Bij de laatste regenbui, een maand geleden, was ze midden in de nacht wakker geworden en had het raam opengezet om de druppels op haar naakte armen te voelen. Maar nu zijn de bladeren van de olijfbomen kurkdroog, ze ritselen in de wind. Verder is alles voor het eerst in dagen kalm: geen marcherende troepen op de weg beneden in de vallei, geen gewerschoten in de bergen. Ze weet dat de rust van korte duur is. De vogels maken geen geluid maar de krekkel tjirpt. Vanuit het grote landhuis roept iemand haar naam. In plaats van antwoord te geven, brengt ze de verrekijker naar haar ogen en laat haar blik gaan over het lager gelegen deel van de weg, waar de afslag is.

De boerderij is tegen de heuvel aan gebouwd en biedt uitzicht op de weidse vallei. Achter bij het landhuis bevindt zich het boerenbedrijf: de *fattoria* waar onder meer de zuivelverwerking plaatsvindt, de wasserij, de werkplaats, de olijfoliepers en het hospitaal. Door de olijfboomgaard is de kleine kapel vanaf de weg niet te zien. Ze kwam net de kapel uit toen ze besloot om te gaan kijken of er iemand aankwam. De jongen had willen bidden.

Niemand te zien. Het zweet druppelt in haar ogen; ze veegt haar voorhoofd af en zegt tegen de jongen dat hij beter in de schaduw kan blijven. Hij was net vier geworden toen hij een maand geleden met een groep vluchtelingenkinderen vanuit Turijn aankwam. In een mum van tijd kende ze hen stuk voor stuk bij naam, want dat is typisch iets voor haar. Toch kostte haar dat deze keer meer moeite dan eerst.

De jongen jammert. Zacht maant ze hem stil te zijn.

‘Marchesa Orsini,’ zegt hij, ‘ik heb zo’n honger.’

Vergist ze zich of ziet ze beneden een beweging bij de afslag, een flikkering van glanzend metaal of glas? Er is zo op het eerste gezicht geen mens te bekennen, en dieren zijn er ook niet. Afgelopen week was er een paard bij hen komen aanlopen, met een scheefgezakt zadel, een verloren rijlaars vastgeklemd in een van de stijgbeugels en dikke klonters gestold bloed op zijn flanken. De knechten hebben het dier geroskamd, gevoed en vervolgens naar de partizanen toe gebracht.

Ze ziet de jonge vrouw pas als zij opstaat. Ze had zich achter een rotsblok in de berm verborgen gehouden, maar nu komt ze langzaam overeind en klopt het stof van haar rokken. Haar kleding is te warm voor deze hitte en haar bewegingen zijn traag en moeizaam. Ze zeult met een koffer. Eerst kijkt ze omhoog naar het landhuis op de heuvel, dan werpt ze een blik over haar schouder. Het lijkt alsof ze verdwaald is.

Marchesa Alice Orsini observeert door de verreijker haar eerste aarzelende stappen tegen de helling op. Ze ziet de jonge vrouw strompelen, maar ze beseft pas hoe uitgeput ze is als ze wankelt en door haar knieën zakt. Maar de vrouw weigert op te geven. Steunend op beide handen probeert ze zich overeind te houden totdat ze zich uiteindelijk gewonnen moet geven.

Alice pakt de jongen weer bij de hand en haast zich naar het landhuis. Hij wil haar bijbenen zodat ze hem niet voort hoeft te slepen. Nog voor ze bij de deur is, roept ze haar knechten – ‘Giorgia, Fosco, Melchiorre!’ – maar ze horen haar niet. Ze stormt de koele hal in waar ze de hand van de jongen direct loslaat. Hij kijkt haar na als ze zich door de brede gang haast, voorbij de eetkamer en de bibliotheek, en in de keuken in het achterhuis verdwijnt. Even later dalen de drie knechten met paard-en-wagen de heuvel af. Door de verreijker slaat ze het tafereel gade. De knechten blijven stilstaan naast de jonge vrouw en tillen haar op de kar, de koffer leggen ze naast haar neer. De terugtocht is lastig; de heuvel is steil en het pad zit vol kuilen. Rondom de paardenhoeven wolkt het stof omhoog als het dier over de losse keien schraapt in een poging houvast te vinden. De mannen duwen de kar aan totdat het paard erin slaagt zijn moeizame tocht voort te zetten.

De jonge vrouw ligt roerloos en met gesloten ogen op de kar, het rondstuivende stof vormt een laagje op haar roodverbrande gezicht. Haar mond is halfgeopend, haar lippen zijn gebarsten. Ze reageert niet als de kar schokkend naar voren komt; het is alsof elke spier in haar lichaam in slaaptoestand verkeert. Ze gaf geen kík toen de mannen haar opraapten.

Ze brengen haar naar het hospitaal. Boven haar rechterenkel blijkt ze een diepe wond te hebben en haar opgezwollen scheenbenen zitten onder de schrammen. De mannen gaan niet weg maar doen enkele passen naar achteren en kijken naar de zuster die de bevuilde jurk van de vrouw omhoogtrekt en de wond wast. De jonge vrouw vertrekt haar mond en op haar voorhoofd vormen zich zweetdruppels, maar ze houdt haar ogen gesloten.

Er liggen twee andere patiënten in het hospitaal, allebei mannen. De Engelsman slaapt maar de Italiaan is wakker en komt half overeind om het beter te kunnen zien.

‘Wie is zij?’ vraagt hij.

De zuster geeft geen antwoord. Als hij zijn vraag herhaalt, gebaart een van de knechten dat hij stil moet zijn. Hij laat zich gehoorzaam terugvallen in de kussens, waarna hij zijn blik weer op de barsten in het plafond richt.

De wond in haar enkel is onvakkundig gehecht en ontstoken. Na een korte aarzeling besluit de zuster de besmeurde jurk van de vrouw uit te trekken zodat ze haar hele lichaam kan wassen. Ze wendt zich tot de knechten. ‘Nu moeten jullie weg,’ gebiedt ze, ‘behalve jij, Melchiorre.’

Hij is de jongste, nog geen twintig. Zijn kameraden plagen hem dat hij de ogen van een meisje heeft. Groot, rond, helderblauw. Ze vinden ook dat hij meisjeshanden heeft.

Als de twee knechten de ziekenzaal hebben verlaten, plaatst de zuster een scherm rondom het bed. Melchiorre helpt mee de tengere jonge vrouw van haar kleren te ontdoen en haar te wassen met een doek die hij natmaakt bij het fonteintje naast de deur. De zuster wringt de vochtige doek boven de armen, het gezicht en de hals van de jonge vrouw uit, zodat het water haar roodverbrande huid kan verkoelen. De rest van haar lichaam is zo roomblank dat het wel doorzichtig lijkt. Melchiorre ziet haar delicate aderstelsel zich

vertakken als het smeltwater onder de besneeuwde bergellingen in het voorjaar en hij belet zijn ogen naar de schaamstreek af te glijden. Ze doet hem aan een standbeeld denken.

Als de zuster de jonge vrouw heeft gewassen en de wond ontmet, trekt ze een dun laken over haar heen. De wond moet opnieuw gehecht worden, maar dat kan wachten totdat de patiënte is uitgerust. Ze is koortsig en heeft eerst slaap nodig.

De zuster loopt naar de deur, maakt hem open en wacht. Melchiorre staat nog steeds naar de jonge vrouw op het bed te staren. De zuster kucht. Haastig slaat hij een kruis en volgt haar naar buiten.

Ze lopen naast elkaar over de kleine binnenplaats, die aan drie zijden wordt begrensd: door de achterkant van het grote landhuis, door het hospitaal en door de kleine kapel. Hun voetstappen galmen na in de stilte en hun schaduwen smelten samen. Door het raam op de bovenverdieping ziet Alice hen door de achterdeur naar binnen gaan. Ze draait zich om naar de koffer van de jonge vrouw, die op haar tafel staat. Ze heeft hem uitgepakt en weer ingepakt, ze heeft de bevuilde kleren bij het wasgoed gestopt en het beduimelde boek over kunstrestauratie en een exemplaar van de Bijbel naast een paar schoenen en een stuk zeep gelegd. Er zaten geen identiteitspapieren in haar valies, maar in een zijvak trof ze een handgeschreven brief aan die was opgesteld in een taal die Alice niet kende. Gezien het briefhoofd, dat afkomstig is van een academie in Kopenhagen, zou het een getuigschrift kunnen zijn, dat is ondertekend door ene K. Jensen en betrekking heeft op ene Kristín Jónsdóttir. Het papier was gekreukeld en versleten op de vouwlijnen. Nadat Alice de brief een poosje had bestudeerd, stopte ze hem terug in het zijvakje en deed de koffer dicht. Beneden sloeg de klok in de hal twee uur. Als de wegen openbleven, zou de priester over een uur in het landhuis arriveren.

Iedereen is al naar bed, behalve Alice en de priester. Ze zitten aan de oude houten keukentafel met een brandende kaars tussen hen in. Het kaarslicht valt over hun handen maar reikt niet veel verder, vanaf hun onderarmen wordt het schijnsel steeds zwakker zodat de gloed op hun gezicht nauwelijks zichtbaar is.

‘Het was een mooie kerkdienst,’ zegt ze.

‘Dank u.’

‘Sommigen verdienen het,’ voegt ze eraan toe.

Hij glimlacht.

‘Ik voer slechts rituelen uit,’ zegt hij. ‘Oordelen laat ik aan God over.’

‘U weet wat ik bedoel.’

‘Er zijn dingen die ik liever niet weet.’

‘Ze hadden geen andere keus,’ zegt ze. ‘Hij bracht hen allen in gevaar.’

Stilte.

‘Hij wilde niet alleen de Britse soldaten die we verborgen hebben gehouden aan de Duitsers verraden, maar ook de partizanen. Zijn kameraden. De boeren die zich over hem hebben ontfemd. Ons. In ruil voor geld. We mochten dat risico niet nemen. Wat had er van de kinderen moeten worden?’

Hij knikt, spreidt zijn vingers en sluit daarna zijn hand weer alsof hij het kaarslicht wil vangen. Zijn bewegingen zijn traag, zijn vingers staan krom van de reuma.

‘Ze hadden geen keus.’ Haar stem klinkt rustig. ‘Toch voel ik me afschuwelijk.’

‘Ik neem aan dat u wilt biechten?’

Ze knikt. Ze staan op, hij als eerste. Er is een stukje kaas op tafel achtergebleven. Ze merkt dat hij ernaar kijkt.

‘Blijft u misschien dat stukje kaas?’

‘Nee,’ antwoordt hij. ‘Nee, ik heb te veel gegeten en anders slaap ik niet.’

Hij had zijn eten nauwelijks aangeraakt. Een paar olijven, een smal reepje ham, een bescheiden portie groenten. Meer niet. Hij had langzaam gegeten, zijn glas wijn voor de helft opgedronken en de rest stiekem in de karaf teruggegoten. Hij weigerde beleefd toen ze hem aanboden nogmaals op te scheppen en gaf de schalen door aan zijn disgenoten, de zuster en de timmerman.

Als jongen was hij naar het seminarie gegaan omdat het voor de hand lag; hij kon goed leren en was een avondmens. Er kleefden persoonlijke offers aan de roeping, dat kon niemand ontkennen, maar zijn huishoudster bleek zowel aantrekkelijk als discreet. Hij maakte zich meer zorgen om dorpsroddels dan om Gods toorn. Hij was gematigd in zijn godvruchtigheid en zijn huishoudster was hem zeer toegewijd; weinig echte huwelijken waren zo gelukkig als hun verbintenis.

Nu slaapt hij weinig en als hij ’s morgens opstaat, kost het plassen hem moeite. Zijn huishoudster is overleden en hij koestert op zijn leeftijd geen hoop meer om God te vinden. Waar oorlog is, is God in geen velden of wegen te bekennen.

Ze steken de binnenplaats over. Zij draagt een lantaarn en gaat hem voor. De maan werpt een zwakke gloed over de daken. Hij opent de deur naar de kapel en wil de lampen aansteken, maar ze vraagt hem om ze uit te laten; de lantaarn voldoet.

Hij neemt plaats in de biechtstoel, zij knielt neer aan de andere zijde van het raster. Hij is sinds lang zijn geloof in deze rituelen verloren, maar toch luistert hij naar haar, omdat hij zichzelf voorhoudt dat het zijn plicht is zolang de parochie zich wenst te uiten. Als het hun verlichting geeft, dan is dat toch voldoende rechtvaardiging?

‘Ik zet nog steeds vazen met bloemen in de ontvangstkamer en in mijn slaapvertrekken,’ begint ze, ‘en ik aarzel ’s morgens heel erg lang welke kleren ik moet aantrekken. Ik kijk of er nieuwe rimpels in mijn gezicht zijn gekomen en vraag de spiegel of de kringen

onder mijn ogen zullen verdwijnen. Ik vast niet ten behoeve van anderen maar omdat ik bang ben dik te worden. Ik merk het als mannen naar me kijken. Het stoort me niet. Ik ben ijdel.’

Ze zwijgt en wacht. Jaren geleden, toen ze met biechten begon, wist ze niet goed wat ze moest zeggen. Hij wist dat ze niet katholiek was, ofschoon het onderwerp nooit ter sprake was gekomen. Het kon hem niet schelen. Hij vond haar stemgeluid fijn. Het deed hem aan de lente denken.

‘Ik maak me zorgen om de tuin. Wanneer mensen om ons heen bij bosjes sterven, mag ik zulke gedachten niet hebben. Ik moet me niet druk maken over rozenstruiken. Of me beklagen over mijn hoofdpijn.’

Het duurt altijd een poos voordat ze ter zake komt, maar ze bepaalt zelf het juiste tijdstip. Hij is het gewend, hij luistert terwijl hij in het duister de spieren van zijn hand strekt en weer ontspant. Ze haalt diep adem. ‘Ze hadden geen keus. Hij heeft hen allemaal verraden. Ze ontdekten dat hij een lijst met namen had opgesteld om aan de Duitsers te verkopen. Zijn vriendin heeft hem aangegeven. Nu wordt ze verteerd door schuldgevoelens. Ik heb geprobeerd haar te troosten. Ik zei dat ze geen andere keus had gehad. Het hielp niet.

Ze vroeg hoe hij aan zijn einde was gekomen. Ik loog en zei dat ik het niet wist. Gisteren vroegen zijn kameraden vlak voor het middaguur mijn toestemming om twee van hun manschappen bij ons op het kerkhof te begraven, ze waren bij Chianciano op een landmijn gestapt. De Duitsers stoppen overal mijnen in de grond. Natuurlijk, zei ik, en ik vroeg of ze tegelijk kuilen konden graven voor de twee Britse soldaten die afgelopen weekend in het hospitaal aan hun verwondingen waren bezweken.

Vlak voor twaalfen kwamen ze. Vijftien man. Hij bevond zich tussen hen in. Ze zongen terwijl ze met houwelen en spades in de harde grond hakten, en ik zag dat hij bang was. Ik wilde hun leider aanspreken, maar ik bedacht me. Misschien had ik ... Ze zongen en het geroffel van hun houwelen galmde helemaal omhoog tot aan het landhuis. Ik heb gewacht tot de laatste kuil was gegraven, de vijfde. Ze leunden op hun gereedschap en hielden op met zingen. “Larig,” zei Fosco’s neef, “je weet wat je hebt gedaan.” Hij

probeerde zich te verdedigen, maar zijn stem liet hem in de steek. Toen zette hij het op een lopen. Hij wist dat het zinloos was, natuurlijk wist hij dat; ze hoefden alleen maar hun handen uit te steken en hem te pakken. Twee van hen brachten hem naar zijn graf, Fosco's neef trok zijn wapen en schoot hem eenmaal in het achterhoofd.'

Ze zwijgt. De lantaarn brandt nog steeds, maar de vlam wordt zwakker. De leider van de partizanen was op de dag van Larigs executie al bij hem te biecht geweest, wat ze vertelt is niet nieuw voor de priester.

'Ik wist wat er ging gebeuren,' vervolgt ze, 'ik wist het en toch heb ik hun toestemming gegeven om de kuilen te graven. Ik heb niet geprobeerd hen op andere gedachten te brengen.'

Hij heeft haar nog nooit absolutie gegeven en ze heeft er nooit om gevraagd. Opgelucht stelt hij vast dat hij in deze kwestie niet hoeft te huichelen. Maar hij voelt dat ze grote behoefte heeft aan zijn geruststelling, en dat dat hetgeen is waar ze op wacht. Hij is er niet op voorbereid en schraapt ettelijke keren zijn keel voordat hij haar toespreekt.

'Ik ben al een oude man,' zegt hij ten slotte. 'Maar ik ben nog altijd op zoek naar God. Ik had in jouw geval hetzelfde gedaan. Larig moest verdwijnen.' Hij voegt eraan toe: 'Moge God me vergeven.'

Ze blijven een poosje in het donker zitten voor ze weer naar buiten gaan, in de bleke maneschijn. Bij het oversteken van de binnenplaats blijft ze even staan om een blik op het raam van het hospitaal te werpen. Ze meent daar vaag een gezicht te zien. Ze schudt haar hoofd en loopt aan de arm van de priester terug naar huis. Het moet de maneschijn zijn geweest.

Misschien kom je weer terug. Misschien kom je terug bij de dageraad, als een ochtendgeschenk dat ik niet verdien. De pachtboeren zijn altijd vroeg uit de veren en ze zullen je begroeten en je laten zien wat ze allemaal na jouw vertrek hebben bewerkstelligd – een nieuwe irrigatiepijplijn, een nieuwe schuur – en ze zullen naar jouw goedkeuring hunkeren. Die hebben ze net zo hard nodig als ik. Ze vragen me niet meer wanneer je thuiskomt; dat hebben ze opgegeven en bovendien heeft de *fat-tore* het hun verboden, dus nu vragen ze het aan Pritchett, als ze denken dat ik ze niet kan horen.

Herinner je je de dag nog dat we hier aankwamen? Herinner je je nog dat we dit verlaten landhuis vonden en dat jij de oude voordeur openduwde, de donkere trap op rende en vanuit het ruitloze raam in de grote slaapkamer op de eerste verdieping schreeuwde: ‘Dit is het paradijs!’ Weet je het nog? ‘Het paradijs? De hel, bedoel je!’ schreeuwde Pritchett toen terug. ‘Er is hier op deze hele windelige berg geen enkel grassprietje te bekennen!’

Jij lachte hem uit. Je liet je nooit door iemand van de wijs brengen.

Toen je wegging dacht ik eerst dat je niets had meegenomen. Pas na een maand ontdekte ik dat de tekening die Giovanni voor jou had gemaakt was verdwenen. Ben je zelf zijn kamer in gegaan om hem uit de kast te pakken waar hij hem voor je moest bewaren? Ik zie in gedachten voor me hoe je na een korte aarzeling de deur opendoet, haastig de tekening pakt en dan snel weer de kamer verlaat. Je houdt je blik van het bed afgewend en met neergeslagen ogen loop je de kamer uit. Na zijn dood heb je zijn kamer nooit meer betreden, met uitzondering van deze ene keer.

Of had je geen haast? Heb je de deur achter je dichtgedaan en heb je een tijdje tegen hem gepraat bij het schemerende licht? Heb je zijn speelgoed aangeraakt, op zijn bed gezeten en een van de boeken opengeslagen waaruit je hem voor het slapengaan altijd voorlas? Heb je hem misschien verteld wat je hem verteld zou hebben als hij nog had geleefd? Dat doe ik namelijk heel vaak. Elke dag ga ik naar zijn kamer om wat met hem te praten. Ik raak nooit iets aan. Alles is nog steeds zoals het was, alles behalve de tekening die verdwenen is.

Ik was 's morgens naar Montepulciano gegaan om boodschappen te doen. We hadden al een week niets meer tegen elkaar gezegd en ik had besloten de lucht tussen ons te klaren zodra ik uit Montepulciano terugkwam. Ik heb mezelf afgevraagd of ik bereid was om je de waarheid te vertellen. Alleen al bij de gedachte aan mijn komende bekentenis werd ik zo ziek dat ik de chauffeur moest vragen om te stoppen. De zon ging onder maar de temperatuur steeg, de wind was gaan liggen. Ik liep een stukje bij de auto vandaan en gaf over. Ik vroeg me af of ik om moest keren en de nacht in Montepulciano doorbrengen, maar ik besloot door te zetten. Ik had me voorgenomen dapper te zijn, al had ik geen idee hoe ik het je moest vertellen. Ik had geen enkele rechtvaardiging voor mijn daad.

Je was weg toen ik thuiskwam. Ik was niet verbaasd. Het kwam niet in me op dat je niet meer terug zou komen. Ik nam aan dat je een van je eenzame tochten had ondernomen. Dat dacht Pritchett ook, die buiten voor de kapel stond en op wie ik afrende.

Ik bleef de rest van de avond in mijn kamer. De gedachte aan de bekentenis had me uitgeput. Ik meende bij tijd en wijle schoten te horen, ergens ten oosten van het landhuis, maar voor de rest bleef het stil. Pritchett zei dat er soms spontane gevechten oplaaiden, kleine schermutselingen tussen partizanen en fascistten. Hij had de fattore geholpen de olijfpers te repareren en vertelde verheugd dat de pers weer liep als een zonnetje, nog beter dan tevoren. 'Goed zo,' zei ik, 'goed zo' en ik was opgelucht toen hij mijn kamer verliet.

Vlak voor kerst kreeg ik nieuws over jou uit Sankt Moritz, maar dat bleek niet te kloppen. Sindsdien niets meer. Er zijn inmiddels negen maanden en drie dagen verstreken.

Ik praat tegen je als ik 's avonds in bed lig, net als op de avonden dat je er nog was en alles goed was. Ik vertel je over de gebeurtenissen van de dag, nu de oorlog onze vallei heeft bereikt en de Duitsers en de fascistten al onze bewegingen gadeslaan. Ik vertel je de dingen die ik niet in mijn dagboek opschrijf, uit angst dat de Duitsers het zullen vinden als ze terugkomen. Ze hebben me al een keer gewaarschuwd omdat er geruchten de ronde deden dat ik de partizanen en geallieerde soldaten zou hebben geholpen. Mijn eigen lot kan me niet schelen, maar ik mag de kinderen en onze mensen niet in gevaar brengen.

Mensen die ik niet ken, kan ik niet vertrouwen. Onlangs stond er een Duitser bij ons voor de deur die beweerde dat hij was gedeserteerd. Hij smeekte me om onderdak en vroeg of we zijn uniform wilden verbranden. Ik heb hem weggestuurd. Hij overtuigde me niet. Zijn ogen stonden onbetrouwbaar en zijn verhaal klopte niet helemaal.

Vanmorgen kreeg ik een jonge vrouw in het oog die aan de voet van de berg liep en aldaar bezweek. Ik zag haar bij toeval, omdat ik dikwijls met de verrekijker de weg in de gaten houd. Misschien in de hoop om jou te zien. De jonge vrouw was gewond en ze sliep een gat in de dag. Er zitten geen identiteitspapieren in haar koffer, behalve een brief in een taal die ik niet ken – misschien is het Deens. Ze heeft de lichte huid van een Noord-Europese.

Gelukkig duren de dagen lang in de zomer. Ik ben van 's morgens vroeg tot 's avonds laat in de weer, in een poging om mezelf nuttig te maken. We hebben momenteel drieëntwintig vluchtelingkinderen, de meesten afkomstig uit Genua en Turijn. *Schwester Marie*, ons Zwitserse kindermeisje, loopt zich voor hen het vuur uit de sloffen, en al heeft ze hulp van twee meisjes, ze vergt zoveel van zichzelf dat het me zorgen baart. Giovanni's dood heeft ook haar zeer aangegrepen. Ik weet dat je met je hoofd zou schudden als ik dat zeg maar het is waar. Het laatste jaar bracht ze meer tijd met hem door dan wij. Wij zijn beiden schuldig.

Alice sluit haar dagboek, draait de dop op de ranke vulpen en legt hem in de la van haar dressoir. Het is doodstil in huis als ze haar benen uit bed zwaait, op blote voeten naar de andere kant van de

kamer loopt, twee losse tegels in de hoek optilt en het boek in de holte eronder verstopt. Ze legt de tegels weer terug en doet twee stappen achteruit om te kijken of er nergens een oneffenheid is die verradt waar Pritchett de tegels heeft losgewrikt.

Ze was Engelse van geboorte en op haar vijfde met haar moeder van Londen naar Florence verhuisd waar ze zich te midden van landgenoten vestigden die zich, in hun zucht naar iets nieuws, aldaar hadden gevestigd. Er bevonden zich veel rijken onder hen, met klinkende familienamen en een voorliefde voor kunst en ook voor hun honden en hun katten, die ze namen hadden gegeven die ze aanvankelijk geestig vond, maar later absurd – Dante, Leonardo, Michelangelo. De Engelsen bleven op zichzelf. Na de Eerste Wereldoorlog was hun aantal toegenomen en de stad had een Engelse dokter, een Engelse apotheker en zelfs een Engelse tandarts; in Engelse winkels verkochten ze thee, tweed, regenjassen en tennisrackets en er waren twee Engelse kranten, de *Florence Directory* en de *Florence Herald*, die beide over het thuisfront en over hun kleine kolonie berichtten.

Haar vader was overleden en haar moeder hertrouwde met een Engelsman, een nouveau riche die derderangsopera's componeerde als hij tenminste niet in bed lag, in de overtuiging dat zijn laatste uur had geslagen. Ze wilden haar dolgraag koppelen. Aan een Engelsman.

Hij was een Italiaan, de zoon van een eenvoudige landeigenaar, maar wel in het bezit van een adellijke titel. Hij was tien jaar ouder dan zij. Marchese Claudio Orsini. Haar moeder zei dat ze haar hart had gebroken en haar stiefvader, die net bezig was met een nieuwe opera, trok zich terug in zijn slaapkamer en weigerde die te verlaten. Ze schakelden vrienden en familieleden in om haar op andere gedachten te brengen, en toen dat niet werkte, vroegen ze de pastoor van de Engelse kerk aan de Via La Marmora om haar in te peperen wat God wel niet van haar huwelijksplannen moest vinden.

Ze trouwden in de Salone dei Matrimoni in Fiesole. Haar moeder werd ziek en bleef gedurende de hele ceremonie in bed liggen. Lady Paget, die schoenen maakte van zijde en fluweel waar niemand op kon lopen, gaf hun een krokodil als huwelijkscadeau.

‘Met een beetje geluk eet hij je echtgenoot op,’ fluisterde ze tegen de bruid.

De *Florence Herald* drukte een serie foto’s van de jonggehuwden af, of beter gezegd, van de bruid, want de bruidegom kwam op pagina twee nauwelijks in beeld. In het artikel stond een opsomming van de gasten die op de trouwerij aanwezig waren en tussen de regels door kon men lezen dat Claudio uit een minder welgestelde familie kwam dan zij.

Claudio was lang en stevig, met diepliggende ogen en een grote neus. Hij had enigszins grove, brede handen met stompe vingers. Het was een man van weinig woorden; de Engelsen vonden hem onbehouwen. Niet dat hun mening hem veel kon schelen. Toen Alice’ stiefvader hem tijdens de receptie influisterde dat ze alleen met hem was getrouwd om haar moeder dwars te zitten, glimlachte hij zwijgend.

Op hun huwelijksnacht namen ze de benen. Ze ontvluchtten de copieuze Engelse diners, de gekostumeerde feesten en de amateur-theatervoorstellingen. De roddels, de achterklap en het venijnige smiespelen. De slaapdrongen ochtenden, de inhoudsloze middagen. De zinloosheid. Ze had geprobeerd eraan te ontsnappen door zich als vrijwilliger aan te melden bij San Domenico, waar ze de armen hielp, maar het veranderde niets. Ze was tweeëntwintig en zag niet hoe haar leven op deze manier ooit van enige betekenis kon zijn. Op de hotelkamer hadden ze zich snel omgekleed, jurk en pak op bed laten liggen, de koffers opgetild die ze al van tevoren hadden gepakt en zich zoals afgesproken bij de chauffeur gevoegd die voor de achteruitgang op hen stond te wachten. Zodra ze de stad uit waren vielen ze op de achterbank in slaap en werden pas bij het krieken van de ochtend wakker. Toen waren ze in de buurt van Pienza en de chauffeur was gestopt omdat hij voor het laatste gedeelte de weg moest vragen. Claudio haalde de plattegrond uit zijn binnenzak en bestudeerde de kaart terwijl Alice uitstapte om haar benen te strekken. Ze zette een paar stappen naar de rand van

de steile berg en keek uit over de weidse vallei aan haar voeten, met de mistsluiers die diep in het dal zweefden. Rijen bomen tooiden de hoge heuvelruggen, maar de nevel beneden leek op een meer, eerst blauw en toen, naarmate de mistflarden optrokken, als van zilver. Claudio liep naar haar toe en zei dat ze een paar kilometer terug de verkeerde afslag hadden genomen en dat ze de auto moesten keren. Ze waren op weg naar een boerderijtje dat volgens hun vriend Cecil Pritchett te koop stond en dat geknipt zou zijn voor hen tweeën. Pritchett woonde in Montalcino. Hij was een architect die een paar maanden geleden Florence de rug had toegekeerd omdat hij iets anders wilde. Hij was een van de weinigen in de Engelse gemeenschap die Claudio accepteerden toen Alice hen aan elkaar voorstelde. De mannen hadden direct een band. Ze leken op elkaar, ze waren allebei geïnteresseerd in architectuur en tuinieren en voelden zich meer op hun gemak op het platteland dan in de stad. Pritchett had altijd een hekel aan zijn voornaam gehad en derhalve spraken zijn kennissen hem altijd met zijn achternaam aan. Hij was nooit getrouwd en volgens sommige landgenoten viel hij niet op vrouwen. Claudio lachte dit soort aantijgingen weg.

Ze hadden om negen uur met Pritchett afgesproken. Hij zou hun ontbijt klaarmaken voordat ze de boerderij gingen bezichtigen.

Maar Alice liep niet naar de auto. Ze wees op een landhuis dat aan de overkant van de vallei uit de mistbanken oprees.

‘Dat is niet ons huis,’ zei Claudio eerst, en hij begreep toen pas wat ze bedoelde. ‘Meen je dat nu serieus?’

‘Vind je niet dat het er leeg uitziet?’ vroeg ze. ‘Misschien is het te koop.’

‘Misschien ook niet.’

‘Toe nou,’ zei ze. ‘Het ziet er zo prachtig uit!’

Ze gingen eerst naar Pritchett.

‘Val d’Orcia?’ riep hij uit. ‘Een en al droge, winderige bergheellingen. De Crete Senesi. Niemand wil daar wonen.’

Ze trappelde van ongeduld om ernaartoe te gaan en raakte nauwelijks haar ontbijt aan.

‘Gaan we?’ vroeg ze keer op keer, als een ongeduldig kind. ‘Gaan we eindelijk?’

De mannen gaven uiteindelijk toe en de chauffeur, die een uiltje

knapte op de bank in Pritchetts studio, nam weer plaats achter het stuur. Het was niet ver maar de rit verliep moeizaam omdat de weg steeds slechter werd naarmate ze dichterbij het landhuis op de berghelling in de buurt kwamen.

‘Ik zei het toch,’ mompelde Pritchett. ‘Mensen komen hier alleen als het strikt noodzakelijk is.’

Vlak voor een donker bos zette de chauffeur de motor uit. De weg werd versperd door omgevallen bomen.

‘Jullie moeten vanaf hier te voet verder,’ zei hij.

Alice sprong direct uit de auto en rende bijna tegen de heuvel op. Pritchett en Claudio liepen achter haar aan. Tegen de tijd dat ze haar hadden ingehaald, stond ze al voor het landhuis en maakte ze een terneergeslagen indruk. Het dak was grotendeels ingestort, er zaten barsten in de stenen muren en de tuin was een overwoekerde wildernis. De voordeur bleek niet op slot, maar toen Claudio vroeg of ze naar binnen wilde, schudde ze haar hoofd.

‘Het is een bouwval,’ zei ze. ‘Het spijt me dat ik jullie helemaal hiernaartoe heb gesleept.’

Claudio duwde tegen de deur, die direct meegaf. Hij ging het donkere huis in, beklom de treden van de stenen binnentrap die hem midden in de hal verwelkomde en liep daarna rechtstreeks op het ruitloze venster boven de voordeur af.

‘Dit is het paradijs!’

Ze liep met Pritchett naar binnen.

‘Dat zeg je alleen maar om mij een plezier te doen,’ zei ze op de trap naar boven. ‘Je hoeft echt niet te doen alsof, hoor.’

Hij sloeg zijn armen om haar heen en wees uit het raam, naar de braakliggende velden die baadden in het zonlicht, naar de rivier die kronkelend als een lint serpentine door de diepe vallei stroomde.

‘Ik zeg het voor ons beiden. Het is perfect. Dit moet voorbestemd zijn.’

Pritchett wist de eigenaar op te sporen en ze kochten het landgoed twee dagen later, vrij van hypotheek, met uitzondering van de bijbehorende boerderijen.

Het hele landgoed besloeg veertienhonderd hectaren in de meest onherbergzame streek van de provincie Siena. De heuvels waren

dor en kaal, afgezien van hier en daar een dennenboom, verpieterd struikgewas en kreupelhout. Het was kleigrond, en de alom aanwezige grijze bobbels op het erf en rondom de gebouwen leken op olifantsruggen. Het bouwwerk verkeerde in deplorabele staat; er was geen elektriciteit, geen verwarming, geen badkamer of toilet en de keuken was onbruikbaar. Overal rook het naar vocht. Door de gaten in het dak hadden uilen hun toevlucht kunnen zoeken op zolder en de muizen hadden de piano in de huiskamer gekoloniseerd. In de kieren tussen de plavuizen op de binnenplaats en de terrassen groeide gras, dat zich uitstreckte tot aan de wieken van de vervallen, hoog op de helling gelegen windmolen. Beneden in de vallei stroomde de rivier de Orcia, maar het water stond laag op het moment dat ze hun intrek in het landhuis namen; de witte, zongebleeke rivierkeien in het ondiepe water waren van veraf te zien.

Er hoorden vijftientig pachtboerderijen bij het landgoed, allemaal even bouwvallig. De daken lekten en de pachters – die schrijnend arm waren, analfabeet en argwanend tot in hun haarvaten – hadden de gaten in de ramen met rafelige lompen dichtgestopt. De eigenaar was verplicht hun woningen te onderhouden en de helft van de kosten op zich te nemen die nodig waren om het land te bewerken. In ruil daarvoor kreeg hij de helft van de oogst. Maar hij had zijn plichten jarenlang verzaakt. De fattore moest zich namens hem over de pachtboerderijen ontfermen, maar de eigenaar negeerde elk verzoek en de pachters hadden alle vertrouwen in hem verloren. De fattore, een man van in de zestig, met een klein, gedrongen postuur, was in de wolken met de voortvarende Claudio. Drie dagen lang bezochten ze de ene boerderij na de andere, maar de pachters durfden niet te hopen dat er iets goeds uit zou voortkomen.

Alice' vrienden en familie waarschuwden haar. 'Dit is waanzin,' zeiden ze. 'Je hebt geen verstand van het boerenbedrijf, je bent met een zilveren lepel in je mond geboren. Denk toch na. Zaterdag is het foxtrotavond bij Stevens, na het weekend verwachten we een lading nieuwe hoeden en jassen in de winkels en volgende week is de première van je stiefvaders nieuwe opera. Hij heeft de opera aan jou opgedragen en hij zal erg gekwetst zijn als je verstek laat gaan ...'

Het was duidelijk dat ze voor hulp bij Pritchett moesten aankloppen. Voordat hij zich in Montalcino vestigde, had hij in Florence talloze appartementen en landhuizen in de campagne geres-taureerd voor de Engelsen. Hij had de reputatie een doelgerichte, harde werker te zijn, en Alice en Claudio hadden allebei het volste vertrouwen in zijn kunnen.

Pritchett ging met de gebouwen aan de slag, Claudio nam het boerenbedrijf voor zijn rekening. Alice haalde de helft van haar vaderlijk erfdeel van de bank en haar man nam het grootste gedeelte van zijn spaargeld op. Onvermoebaar werkten ze aan het herstel van San Martino, dat door hun inspanningen na verloop van tijd een totaal nieuw aanzicht kreeg. Toen de kwikmijnen in de Monte Amiata werden gesloten, namen ze iedereen in dienst die daar had gewerkt, wat neerkwam op ongeveer tweehonderd arbeiders. Ze lieten wegen aanleggen naar de pachtboerderijen, ze herstelden de gebouwen, ze sloegen putten, ze bouwden dammen en bruggen. Ze plantten wijnstokken en olijfbomen, ploegden akkers om voor de aanleg van graanvelden en ontwikkelden irrigatiesystemen. De erosie door de wind bestreden ze met een wal van vijftientig ton kiezelstenen en aarde die ze uit de bedding van de Orcia en haar vertakkingen schepten. Op de hellingen werden irrigatiepijpleidingen aangelegd. Bij het landhuis verrezen nieuwe kassen en tweehonderd hectaren werden beplant met cipressen en eiken. In het begin moesten ze het zonder landbouwmachines stellen. Boeren en hun knechten werkten schouder aan schouder in lange rijen op de akkers, van zonsopkomst tot zonsondergang. De ploeg werd getrokken door Toscaanse ossen, enorme lichtgrijze runderen. Jaren later zouden de landarbeiders en ossen vervangen worden door een oogst- en een dorsmachine, een tractor, een bulldozer en een ploegmachine die op stoom liep.

Na het eerste halfjaar stelden Alice en Claudio voor dat Pritchett een aandeel in het boerenbedrijf zou krijgen, in ruil voor een paar jaar herstelwerkzaamheden. Hij hoefde niet lang over het aanbod na te denken. Sinds zijn vertrek uit Florence had hij in Montalcino nog maar weinig opdrachten gekregen. Alice en Claudio waren ideale werkgevers – rationeel, verstandig, billijk – en hij zou waarschijnlijk nooit meer zo'n project aangeboden krijgen. Hij verkocht

zijn boerderijtje in Montalcino, waar hij nog maar vijf nachten had geslapen sinds hij aan San Martino was begonnen, pakte zijn spullen en trok voorgoed bij hen in.

In de zomer van 1934 begon Alice aan haar dagboek.

Ik heb een boerderij in het zuiden van Toscane. Het dichtstbijzijnde treinstation ligt hier twintig kilometer vandaan en het dichtstbijzijnde dorp acht kilometer. Ons landhuis staat op een heuvel en biedt een panoramisch uitzicht op een idyllische vallei. Aan de andere kant ligt de Monte Amiata, waarvan de glooiende helling is begroeid met kastanjabomen en beuken. Waar wij zitten is het land ontgonnen. Korenvelden, wijnstokken, olijfbomen – er groeit hier van alles. 's Morgens, voor de zon opkomt, ligt er een blauwe nevel over de vallei, die met de schemering weer terugkomt ...

Het was nog maar zelden stil op het landgoed; de uilen ontvluchtten de zolder en de muizen maakten dat ze wegwamen. Rondom het landhuis legden ze een Engelse tuin aan, de zogeheten *giardino inglese*, waar een perfecte orde heerste, onafhankelijk van goddelijke caprices. De terrassen werden omzoomd met hoge heggenstruiken die hier en daar een grasdalletje aan het oog onttrokken. Pergola's met stokrozen en blauweregen stonden tussen de terrassen en voor de kleine serre spoten twee dolfinen water in een fontein, die tot laat in de middag zijn schaduw over de patio wierp. In het overschaduwde gedeelte aan de zijkant van het landhuis creëerde Pritchett een zithoek van steen. Op hete dagen zat Alice daar onder de citroenboom te lezen.

Dat Pritchett en Claudio de hele dag in touw waren, oogstte respect bij de arbeiders en pachtboeren. Maar Alice had het gevoel dat ze haar met schuine ogen bekeken. Ze trok zich terug en weigerde haar echtgenoot te vergezellen als hij de pachtboerderijen bezocht. Toen ze zich ten langen leste liet overhalen om met hem mee te gaan, voelde ze zich erg onzeker en opgelaten. Ze leende eerst een paar kledingstukken van een van de dienstmeisjes omdat ze niet als deftige madam wilde overkomen, maar ze veranderde van gedachten en kleedde zich daarna om alsof ze in Florence naar een zakelijke bespreking ging.

De pachtergezinnen stonden voor hun woninkjes tegen elkaar

aangedrukt naar haar te staren toen ze van haar paard afstapte. Ze kon niet de juiste woorden vinden. Zoals de traditie voorschreef, gaven ze haar een kip, een mandje eieren of wat kaas, maar ze kon het niet opbrengen etenswaren aan te nemen van deze mensen bij wie zo duidelijk schraalhans keukenmeester was. Zouden ze dat van haar begrijpen? Of vonden ze haar maar een hooghartig mens dat ze hun geschenken weigerde?

Nadat ze bij een paar boerderijen was langsgedaan, gaf ze het op en keerde huiswaarts. Ze sloot zich op in haar kamer en kwam pas weer naar buiten toen haar man klaar was op de akker en op haar kamerdeur klopte.

‘Ze hebben gelijk gekregen,’ zei ze.

‘Wie?’

‘Mijn moeder en de rest. Ik heb hier niets te zoeken.’

Ze vergoot geen traan. Huilen was niet haar stijl.

In het najaar, toen Claudio de hoop had opgegeven dat zijn vrouw ooit op het platteland zou weten te aarden, trof hij haar in de Engelse tuin aan, te midden van een groep kinderen. Ze waren stiekem van huis weggeglip om naar het landhuis op de berg te gluren dat inmiddels zo mooi was als een paleis, hadden ze gehoord. Alice had hen vanuit haar slaapkamerraam de tuin in zien sluipen waar ze bij de fontein stil waren blijven staan om met grote ronde ogen op te kijken naar de twee dolfijnen die waterstralen naar elkaar spoten.

Vlug liep ze met glazen limonade en fruit naar de kinderen toe, voordat ze het op een lopen zouden zetten. Ze hadden honger en ze hadden dorst. Op het moment dat ze hen mee wilde nemen naar de keuken om een lunch voor ze klaar te maken, kwam Claudio tevoorschijn. Voordat ze naar huis moesten, las ze hun na het eten nog een verhaaltje voor in de bibliotheek.

‘Hoeveel kinderen wonen er in de pachtboerderijen?’ vroeg ze hem later.

Hij wist het niet precies, maar volgens de fattore waren het er rond de vijftig.

‘Die kinderen zijn analfabeet,’ zei Alice. ‘We moeten ze leren lezen en schrijven.’

Ze ging er direct mee aan de slag. De buitengebouwen aan de

overkant van de weg werden opgeknapt en nadat de ruimtes waren geveerd, zette ze er tafels en stoelen in. Op de wanden werden landkaarten vastgeprikt, naast de crucifixen en verplichte foto's van de koning en Mussolini. Op de lessenaar van de docent zette ze een wereldbol, grammofoon, schaar en een liniaal. Ze zorgde zelf voor de eerste boeken in de boekenkast achter de lessenaar, met titels als *Kidnapped* en *Rob Roy* voor de jongens, en *Little Women* en *The Secret Garden* voor de meisjes, en nog een paar sprookjesboeken. Een jongeman uit Pienza werd als leraar aangesteld en ze gaf hem een fiets. Zijn naam was signore Grandinetti. Hij was klein van stuk, met heldere ogen en fijne gelaatstrekken.

Als het mooi weer was, werden de kinderen 's morgens opgehaald met paardenkarren. Bij slecht weer werden de ossen voorgespannen om de scholierstjes over de erbarmelijke wegen te kunnen vervoeren. Op weg naar school kwamen ze altijd langs het landhuis, waar Alice hen dan opwachtte. Ze kon hen al van verre horen aankomen, hun vrolijke kinderstemmen werden begeleid door het gerinkel van het paardentuig.

De oude schuur bij de achtertuin werd verbouwd tot hospitaal, waar de mensen uit de omgeving zich konden laten behandelen voor de gebruikelijke aandoeningen en verwondingen. Ze trok voor deze functie de zuster aan die haar stiefvader in Florence verpleegde. Een daad die de relatie tussen Alice en haar ouders bepaald niet ten goede kwam, maar de zuster greep deze ontsnapingskans met beide handen aan. Ook zij was oorspronkelijk een Engelse, uit Birmingham, en ze werd signorina Harris genoemd.

In de zomer eten we buiten in de tuin onder de bomen. Vlak voor zonsondergang wordt het strijklicht verwelkomd door een zee van bladeren, de lucht wordt diepblauw en vuurvliegjes dartelen als kleine sterren tussen de boomkruinen. De nachtegaal zingt en onder tafel leg ik mijn hand in de jouwe.

We wonen in een landhuis in het zuiden van Toscane. Ik wil hier nooit meer weg.